

Securities & Exchange Organization, Research, Development & Islamic Studies (RDIS)
Journal of Securities and Exchange, Special Issue of the First National Capital Market
Conference, Winter 2024, pp. 337-354

Jurisprudential Review of Valuation in Cryptocurrencies¹

Sadegh Elham², Reza Mirzakhani³

Received: 2023/10/31

Accepted: 2024/04/11

Research Paper

Abstract

The first spark of the concept of virtual money, in the sense of encrypted money, was proposed in 1998 in order to facilitate financial affairs and create money without the presence of intermediaries (banks) and by people in the community. A new type of electronic money was proposed, which used a computer encryption method to control the production of money and conduct transactions without intermediaries and central authorities. Considering the development of virtual space and its functions in human life, there may be no escape from the use of virtual money, and it is necessary for economic policymakers to have a clear understanding of virtual money in the regulation and formulation of regulations and to adopt policies for virtual and real economic communication. In this article, while recognizing the position of cryptocurrencies in the world economy, the juridical and legal analysis of valuation as one of the important conditions of commercial transactions has been discussed in relation to cryptocurrencies. Also, the innovation aspect of the upcoming research is the discussion of the valuation of cryptocurrencies from different perspectives on valuation. Some limit wealth to the external object, some consider it pure credit, and some consider it abstract. In this research, which was formed by descriptive and analytical method, the attempt is to extract the foundations of valuation from the words of jurists and point to the two main streams of credit and abstractness of valuation and then express the results by applying each of these foundations to cryptocurrencies. What is the important achievement of the research is to show that it is not possible to state a single model on valuation or non- valuation in the field of cryptocurrency, but one must first prove its basis and then achieve the desired results by applying it to this field.

Key Words: Cryptocurrency, Finance, Credit Finance, Abstract Finance, Digital Currency.

JEL Classification: K20, K23, K29, G0.

1. doi: 10.22034/JSE.2024.12383.2237

2. Assistant Professor, Imam Sadiq University, Tehran, Iran. (s.elham@isu.ac.ir).

3. Assistant Professor, Imam Sadiq University, Tehran, Iran. (Corresponding Author). (r.mirzakhani@isu.ac.ir).

Copyright © 2024 The Authors. Published by Securities and Exchange Organization.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International

license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>). Non-commercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited.

سازمان بورس و اوراق بهادار، مرکز پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی

فصلنامه بورس اوراق بهادار، ویژه نامه اولین همایش ملی بازار سرمایه، زمستان ۱۴۰۲، صص ۳۵۴-۳۳۷

بررسی فقهی مالیت در رمزارزها^۱

صادق الهام^۲، رضا میرزاخانی^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۰۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۱/۲۳

مقاله پژوهشی

چکیده

نخستین جرقه مفهوم پول مجازی به معنای پول رمز گذاری شده، در سال ۱۹۹۸ به منظور تسهیل انجام امور مالی و ایجاد پولی بدون حضور واسطه (بانک‌ها) و توسط افراد جامعه مطرح شد. پیشنهاد نوع جدیدی از پول الکترونیک داده شد که از روش رمز گذاری رایانه‌ای برای کنترل تولید پول و انجام معاملات بدون واسطه و مرجع مرکزی استفاده می‌کرد. با توجه به توسعه فضای مجازی و کارکردهای آن در زندگی بشر شاید گریزی از استفاده از پول‌های مجازی نباشد و ضروری است تا سیاست‌گذاران اقتصادی با روشن بینی نسبت به پول مجازی مواجهه صحیح در تنظیم و تدوین مقررات داشته و سیاست‌هایی برای ارتباط اقتصادی مجازی و حقیقی اتخاذ کنند. در این مقاله ضمن شناخت جایگاه رمزارزها در عرصه اقتصاد جهانی، به تحلیل و واکاوی فقهی و حقوقی مالیت به عنوان یکی از شروط مهم معاملات تجاری، در رابطه با رمزارزها پرداخته شده است. همچنین جنبه نوآوری پژوهش پیش رو بحث از مالیت رمزارزها از دیدگاه‌های مختلف در مورد مالیت است. برخی مالیت را بر عین خارجی محدود کرده و برخی آن را اعتباری محض و برخی انتزاعی می‌دانند. در این پژوهش که با روش توصیفی تحلیلی شکل گرفته است، تلاش بر آن است که مبانی مالیت را از کلام فقها استخراج کرده و به دو جریان اصلی اعتباری و انتزاعی بودن مالیت اشاره و سپس با تطبیق هر یک از این مبنا بر رمزارزها نتایج را بیان کرد. آنچه دستاورد مهم پژوهش است نشان دادن این مساله است که نمی‌توان الگوی واحدی را بر مالیت یا عدم مالیت در حوزه رمزارز بیان داشت بلکه باید ابتدا مبنای خود را اثبات و سپس با تطبیق بر این حوزه به نتایج مطلوب رسید.

واژه‌های کلیدی: رمزارز، مالیت، مالیت اعتباری، مالیت انتزاعی، ارز دیجیتال.

طبقه‌بندی موضوعی: G0، K29، K23، K20.

doi: 10.22034/JSE.2024.12383.2237

۲. استادیار، دانشگاه امام صادق علیه السلام، تهران، ایران. (s.elham@isu.ac.ir).

۳. استادیار، دانشگاه امام صادق علیه السلام، تهران، ایران. (نویسنده مسئول). (r.mirzakhani@isu.ac.ir).

حق انتشار این مستند، متعلق به نویسندگان آن است. © ۱۴۰۲. ناشر این مقاله، سازمان بورس و اوراق بهادار است.

این مقاله تحت گواهی زیر منتشر شده و هر نوع استفاده غیرتجاری از آن مشروط بر استناد صحیح به مقاله

و با رعایت شرایط مندرج در آدرس زیر مجاز است.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license

(https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

مقدمه

نخستین جرقه مفهوم پول مجازی به معنای پول رمزگذاری شده، در سال ۱۹۹۸ به منظور تسهیل انجام امور مالی و ایجاد پولی بدون حضور واسطه‌ها (بانک‌ها) و توسط افراد جامعه توسط وی‌دای^۱ مطرح شد. وی پیشنهاد نوع جدیدی از پول الکترونیک را داد که از روش رمزگذاری رایانه‌ای برای کنترل تولید پول و انجام معاملات بدون واسطه و مرجع مرکزی استفاده می‌کرد (راسکین، ۲۰۱۳).

بنا بر تعریف بانک مرکزی اروپا^۲ پول مجازی نوعی از پول دیجیتال مقررات‌گذاری نشده است که به صورت معمول توسط توسعه‌دهندگان آن کنترل می‌شود، و توسط اعضای یک جامعه مجازی خاص پذیرفته شده و مورد استفاده قرار می‌گیرد. پول مجازی هیچ سرویس‌دهنده مرکزی یا مؤسسه مالی برای کنترل نقل و انتقال ندارد چون همه چیز بر ارتباطات نظیر به نظیر بنا شده است.

به دلیل رشد چشمگیر قیمت و سوددهی بالایی که رمزارزها از خود نشان داده‌اند برای بسیاری از افراد در سراسر دنیا تبدیل به وسیله‌ای برای سرمایه‌گذاری و کسب سود شده‌اند، به جز این بسیاری از کسب‌وکارها نیز به دلیل رشد قیمت، آن‌ها را در فهرست روش‌های پرداخت مورد قبول قرار دادند و حتی بسیاری از توسعه‌دهندگان نیز با هدف آن‌که دستمزد خود را در قالب رمزارزهایی دریافت کنند که رشد چشمگیری دارد، در این پروژه‌ها مشارکت می‌کنند (ذوقی، عبدالحی، ۱۴۰۱ ش، ص ۲).

با توجه به توسعه فضای مجازی و کارکردهای آن در زندگی بشر شاید گریزی بر استفاده از پول‌های مجازی نباشد و ضروری است تا سیاست‌گذاران اقتصادی با روشن‌بینی نسبت به پول مجازی مواجهه صحیح در تنظیم و تدوین مقررات داشته و سیاست‌هایی برای ارتباط اقتصادی مجازی و حقیقی اتخاذ کنند (چو و جیو، ۲۰۰۸).

در این مقاله ضمن شناخت جایگاه رمزارزها در عرصه اقتصاد جهانی، به تحلیل و واکاوی فقهی و حقوقی مالیت به عنوان یکی از شروط مهم معاملات تجاری، در رابطه با رمزارزها پرداخته شده است. همچنین جنبه نوآوری پژوهش پیش رو بحث از مالیت رمزارزها از دیدگاه‌های مختلف در مورد مالیت است. برخی مالیت را بر عین خارجی محدود کرده و برخی

1. Wei Dai

2. European Central Bank

آن را اعتباری محض و برخی انتزاعی می دانند. تفاوت این دیدگاه ها می تواند در مالیت رمزارزها مؤثر باشد؟ در این پژوهش تلاش بر آن است که با تبیین این دیدگاه ها، عدم تفاوت در اعتباری بودن و انتزاعی بودن مفهوم مالیت، در تحقق عنوان مالیت برای رمزارزها را بیان کرد.

بستر فناوریانه بلاک چین

فناوری زنجیره بلوکی (بلاک چین)^۱ نوعی از فناوری دفتر کل توزیع شده است که دیتا را بصورت غیر متمرکز و رمزنگاری شده ذخیره می کند (شلهر سرماه^۲، ۲۰۱۸). نخستین استفاده گسترده و عمومی از فناوری بلاک چین، در رمزارز بیت کوین رخ داد. از آن زمان تاکنون دیگر گونه های بلاک چین برای تنوع گسترده ای از کاربردها، استفاده ها و کارکردها توسعه داده شده است که همگی از شاخصه های رایج فناوری زنجیره بلوکی یعنی رمزنگاری، عدم تمرکز و عدم قابلیت تغییر برخوردار هستند (جایانتی، آمریتا^۳؛ ۲۰۲۰).

فناوری بلاک چین زیرساخت های لازم برای عرضه عمومی انواع ارزهای رمزنگاری شده را فراهم آورده است. از جمله این رمزارزها، توکن ها هستند. شرکت ها و بنگاه های اقتصادی در یک فرآیند فزاینده به دنبال انتشار توکن اختصاصی خودشان، فروش آن به عموم مردم و در نهایت تامین مالی از این طریق هستند. صدور توکن ها از طریق روش ها و مسیرهای قانونی سنتی که قانون گذار یا نهادهای قانونی تعیین کرده اند مانند واسطه ها (کارگزاری ها) صورت نمی گیرد بلکه این فرآیند از طریق تکنولوژی دفتر کل توزیع شده^۴ محقق می شود^۵. همین امر قانون گذاران و مقررات گذاران را به تدبیر سازکاری برای تنظیم بازار این گونه جدید تامین مالی رهنمون ساخته است.

ماهیت رمزارزها و انواع آن

در تعریف ارزهای دیجیتال گفته شده است که «ارزهای دیجیتال، ارزهایی هستند که به صورت الکترونیکی ذخیره و منتقل می شوند». هرگونه پولی که بر مبنای صفر و یک باشد - مثل ریال های موجود در حساب بانکی، که بازنمایی کننده ریال های واقعی هستند که در جایی

1. Blockchain

2. Shelhar Sarmah

3. Jayanti, Amritha

4. Distributed Ledger Technology.

5. Board of the Bank of Lithuania, 2019

نگهداری می‌شوند- در این تعریف جای می‌گیرند (واگنر^۱، ۲۰۱۴). پول‌های دیجیتال مانند پول‌های فیزیکی برای خرید کالا و خدمات مورد استفاده قرار می‌گیرند اما می‌توانند به استفاده در مجامع خاص -مانند یک بازی یا شبکه اجتماعی- نیز محدود شوند.

بانک مرکزی اتحادیه اروپا در تعریف ارزهای مجازی چنین بیان کرده است که «ارز مجازی، یک نماد دیجیتال از ارزش چیزی است که توسط بانک مرکزی و یا مقام دولتی منتشر نشده است و لزوماً نیز به پشتوانه متصل نیست اما توسط اشخاص حقیقی یا حقوقی به عنوان یک روش پرداخت پذیرفته شده و می‌تواند منتقل، ذخیره و یا در معاملات الکترونیکی مورد استفاده قرار گیرد»^۲. بر همین اساس و بر مبنای ویژگی‌های ارزهای مجازی بانک مرکزی اتحادیه اروپا در گزارشی ارزهای مجازی به چهار نوع تقسیم کرد: نخست ارزهایی که تنها در فضای مجازی در گردش‌اند، نوع دوم ارزهای مجازی پول‌هایی است که با وجود آن که سرچشمه آن‌ها دنیای مجازی است اما برای خرید کالا و خدمات در دنیای مجازی و حقیقی کاربرد دارد. نوع سوم ارز مجازی برای خرید کالا و خدمات دنیای مجازی استفاده می‌شود اما کاربر دنیای مجازی با استفاده از پول حقیقی به تهیه پول مجازی اقدام می‌کند و نوع چهارم ارزهای مجازی جریان دوجانبه دارند یعنی هم با برخی مشخص با پول قانونی قابل اتباع هستند و هم با برخی مشخص به ارزهای مجازی قابل تبدیل هستند و هم برای خرید کالاهای مجازی و هم برای خرید کالاهای دنیای واقعی قابلیت استفاده دارند و بانک مرکزی اتحادیه اروپا این نوع از ارزهای مجازی را «ابزار پرداخت» دانسته است (گزارش مجلس، مسلسل ۱۶۴۲، ۳).

در نهایت در تعریف رمزارزها می‌توان بیان کرد که «ارزهای رمزنگاری شده یکی از انواع ارز مجازی است که از فناوری رمزنگاری در طراحی آن استفاده شده و بیشتر به صورت غیرمتمرکز اداره می‌شود. ارزهای رمزنگاری شده می‌توانند مانند سایر ارزهای فیات (بدون پشتوانه) قابلیت مبادله، انجام تراکنش، خرید آنلاین و ... داشته باشند». بنابراین از توضیحات بالا می‌توان چنین نتیجه گرفت که هر چند ارزهای مجازی گونه‌ای از ارزهای دیجیتالی هستند اما نمی‌توان هر ارز دیجیتال را ارز مجازی دانست همچنان که رمزارزها نیز جزئی از ارزهای مجازی به شمار می‌روند اما هر ارز مجازی، لزوماً رمزنگاری شده نیست.

شایان بیان است که یکی از مهم‌ترین تقسیم‌بندی‌های رمزارزها، تقسیم آن به «رمزارزهای دارای پشتوانه» و «رمزارزهای بدون پشتوانه» است که در تحلیل مقاله حاضر دارای اثر است. به

1. Wagner

2. Eba, 2014, 1, 46

طور کلی رمزارزها به اعتبار پشتوانه، به سه دسته کلی تقسیم می‌شوند: ۱- رمزارزهای بدون پشتوانه، ۲- رمزارزهای ملی و منطقه‌ای، ۳- رمزارزهای دارای پشتوانه (استیبل کوین‌ها)^۱. تعریف یکسانی از استیبل کوین‌ها وجود ندارد اما به طور کلی اغلب تعاریف در این مورد مشترک است که استیبل کوین نوعی از رمزارز است که برخلاف رمزارزهای بدون پشتوانه معمولاً از قیمت ثابتی برخوردار است. در تعریف استیبل کوین نوشته شده است: «استیبل کوین‌ها رمزارزهای پایه‌ای هستند که قیمت آن‌ها به گونه‌ای طراحی شده است که به یک دارایی مرجع متصل شود. این دارایی مرجع ممکن است پول واقعی، کالاهای مبادله‌ای مثل فلزات گران‌بها یا یک ارز دیجیتال دیگر باشد» (بلومبرگ^۲، ۲۰۲۱). به عنوان مثال، تتر^۳ که بزرگ‌ترین استیبل کوین دنیاست از ارزش دلار به عنوان پشتوانه استفاده می‌کند و قیمت آن همیشه برابر با یک دلار است.

۱. ماهیت‌شناسی ارزهای رمزنگاری شده

ارزهای رمزنگاری شده دارای ماهیت تاحدودی ناشناخته‌ای هستند چنانکه در کشوری چون ایالات متحده آژانس‌های دولتی پنج طبقه بندی مختلف برای این ارز ارائه کرده‌اند. بحث از ماهیت ارزهای رمزنگاری شده بیشتر پیرامون ارزدانستن^۴ و یا کالا^۵ و یا اوراق بهادار^۶ به شمار آوردن آن‌ها است و حقوق‌دانان با تعبیر مختلف که گاه متأثر از سیستم حقوقی حاکم بر کشورشان بوده، نسبت به هریک از این سطوح، استدلال‌هایی را بیان کرده‌اند.

الف. ارزهای رمزنگاری شده به مثابه کالا

بیت کوین - به عنوان یکی از اقسام ارزهای رمزنگاری شده - بیش از آن که یک ارز باشد، وسیله‌ای برای سرمایه‌گذاری به شمار می‌رود و اگرچه نوعی وسیله پرداخت است اما نوعی کالا به شمار می‌آید (هوگز^۷، ۲۰۱۷).

در ایالات متحده نیز در همین راستا دادگاه فدرال نیویورک طی حکمی «کمسیون معاملات سهام و کالاهای ایالات متحده» را موظف کرد تا در ارتباط با بیت کوین و دیگر ارزهای مشابه

1. Stablecoin
2. Bloomberg
3. Tether
4. Currency
5. Commodity
6. Securities
7. Hughes

و همچنین کالاهای مرتبط با آنها، چهارچوب‌های قانونی لازم را تدوین کند. بدین‌وسیله بیت‌کوین و دیگر ارزهای دیجیتالی همانند طلا، نفت یا قهوه قانون‌گذاری می‌شدند. در کانادا نیز «آژانس درآمدی کانادا» (CRA)^۱، ماهیت رمزارزها را با عنوان کالا در نظر می‌گیرد و به همین دلیل خرید و فروش ارزهای رمزنگاری‌شده تحت قوانین آژانس یا شده صورت می‌پذیرد و استفاده از رمزارزها برای خرید کالا یا خدمات، یک معامله پایاپای محسوب می‌شود.

ب- دارایی بودن رمزارزها

بازتاب دیدگاه دارایی بودن رمزارزها را در رای دادگاه ایالت فلوریدا در خصوص اتهامات مالی اسپینوزا و پاسکال‌رید می‌توان دید. این دو فرد که از طریق سایت‌های خود دست به فروش بیت‌کوین زده بودند، در سال ۲۰۱۳ بازداشت شده و در سال ۲۰۱۶ دادگاه آنها را با این استدلال که «آنها صرفاً دست به فروش اموال خود زده‌اند و افرادی را که اموال خود را می‌فروشد، نمی‌توان مورد عقاب قرارداد» تبرئه کرد. در این رأی چالش‌ساز در میان حقوق‌دانان، قضات به دلیل سکوت و ابهام قانون موجود بیان داشتند که رمزارزها را نمی‌توان به عنوان یک ارز محسوب کرد چراکه منظور از ارز پول رایج در ایالات متحده آمریکا و یا کشور خاص دیگری است بنابراین ارزهای رمزنگاری‌شده را دربردارنده حالت دارایی و اموال به شمار آوردند.^۲ همچنین بنا بر رأی هیئت منصفه دادگاه عالی کره جنوبی رمزارزها در این کشور با عنوان «دارایی‌هایی با ارزش قابل سنجش» شناخته می‌شوند. این رأی شامل انتشار آئین نامه‌های مشخص و چهارچوب‌های قانونی لازم در برخورد با این ارزها نیز می‌شود که توسط مقامات کره جنوبی تدوین گشته‌اند. طی به‌روزرسانی‌هایی که برای این قوانین صورت گرفت، تمامی صرافی‌های ارزهای دیجیتالی در کره جنوبی موظف شدند تا از قوانین CDD^۳ و EDD^۴ پیروی کنند چراکه به کارگرفتن چنین سیاست‌هایی باعث خواهد شد تا تجارت ارزهای دیجیتالی به عنوان یک دارایی به یک عرف تبدیل شوند.^۵ در سال ۲۰۱۴، دولت فدرال سوئیس، ارزهای

1. Canada Revenue Agency

2. Hughes, Ibid, 25

۳. Customer Due Diligence: به معنای شناسایی کامل مشتری است.

۴. Enhanced Due Diligence: به معنای شناسایی تقویت شده مشتری و شامل جمع‌آوری و نگهداشت اطلاعات مربوط به تراکنش‌ها و نظارت بر روابط و تجارت‌های مرتبط است.

5. K.F.I.U Report, 2018

رمزنگاری شده را با عنوان دارایی‌ها به رسمیت شناخت.^۱ در هلند نیز دادگاه این کشور طی حکمی بیت‌کوین را یک ارزش قابل انتقال توصیف کرد و آن را هم‌تراز دارایی‌ها قرار داد.^۲ در نظام حقوقی حاکم بر ایران، دارایی به مجموع حقوق و تکالیف مالی شخص گفته می‌شود و مفهومی مستقل از مفهوم اموال و دیون است (کاتوزیان، ۱۳۹۳، ج ۱، ۲۵). با توجه به تعریف یادشده، ارزهای رمزنگاری شده جزء دارایی شخص محاسبه می‌شوند ولی دارایی بودن در حقوق ایران معیاری برای تمایز ماهیت‌ها از یکدیگر نیستند و این تعریف از دارایی با تعاریف دارایی در سایر ممالک تفاوت‌هایی دارد و چنان است که در حقوق آلمان و سوئیس، شخص می‌تواند دارایی خود را به دیگران منتقل کند و چند دارایی داشته باشد (کاتوزیان، همان، ۲۸).

ج. ارزهای رمزنگاری شده؛ حلقه مفقوده پول

در گذار تاریخ، پول یا خود ذاتاً دارای ارزش و یا نمادی از یک شیء ارزشمند بوده است چنان که با به وجود آمدن بانک‌ها و اسکناس‌های کاغذی، میزان چاپ این اسکناس‌ها متکی به میزان ذخایر طلا و یا سایر ذخایر با ارزش بوده است، اما از اوایل سال ۱۹۷۰ تا امروز، پول دارای هیچ یک از این خصلت‌ها نیست، بلکه به خودی خود «پول» است. این تحول در زمان ریاست جمهوری ریچارد نیکسون در آمریکا با بستن «پنجره‌ی طلا» به روی پول و نادیده گرفتن سیستم برتن‌وودز^۳ اتفاق افتاد. در چنین سیستمی، نمادهای پولی ارزش مبادلاتی خود را از یک سواز قانون و حمایت دولت و از سوی دیگر، از اعتماد عمومی و پذیرش آن به عنوان شیء با ارزش اخذ می‌کنند. نظریه «پول» انگاری ارزهای رمزنگاری شده، مورد تایید «سازمان مبارزه با جرائم اقتصادی» و «دفتر کنترل دارایی‌های خارجی» آمریکا واقع شده و آئین‌نامه‌های ویژه‌ای را نیز به واسطه همین تعریف مهیا نکرده‌اند.^۴

پول «به هر چیزی که به عنوان واسطه پرداخت مورد قبول عمومی واقع شود» گفته شده است.^۵ از طرف دیگر برخی برای پول سه کارکرد اصلی را برگزیده‌اند: نخست آن که به عنوان ابزار تسهیل مبادلات کاربرد داشته باشد، دوم آن که به عنوان نماینده ارزش باشد، سوم آن که

1. Federal Council Report, 2014, 20

2. D.N.B, 2018, 4

۳. در این نظام، دلار بر حسب طلا (هر دلار معادل یک‌سی و پنج انس) تعریف شده بود و تمام پول‌های دیگر بر حسب دلار تعریف می‌شدند. پول‌ها مجاز بودند تا ۱٪ از هر طرف نرخ برابری تعیین شده تغییر کنند و بانک مرکزی نیز ملزم بود که اگر تغییر بیش از ۱٪ باشد در بازار ارز مداخله کند.

4. F.C.E Network Regulations, 2013

5. Flemington, 1995, 1, 7

وسیله‌ای برای ذخیره ارزش باشد.^۱ اگرچه پول واسطه مبادله و یک وسیله پرداخت است، اما هر وسیله پرداختی پول نیست زیرا پول افزون بر ویژگی ایفاکنندگی تعهد پولی و مسقط دین، ویژگی‌های دیگری را نیز دارا است. بنابراین، هر وسیله پرداختی به منظور این که تعریف پول بر آن صدق نماید، باید دربردارنده تمام ویژگی‌های پول باشد.^۲

هرچند که ارزهای رمزنگاری شده نیز دارای کارکردهای مشابه هستند، اما در پاره‌ای موارد دیگر دچار تمایزاتی گشته‌اند: نخست آن که مطابق قانون پولی و بانکی مصوب ۱۳۵۱ امتیاز انتشار پول رایج کشور در انحصار دولت است و این امتیاز با رعایت مقررات این قانون منحصرأً به بانک مرکزی واگذار شده است و مطابق همین قانون پول رایج کشور به صورت اسکناس و سکه‌های فلزی قابل انتشار است. حسب همین گزاره قانونی، نخستین مشکل قانونی در پول دانستن ارزهای رمزنگاری شده نسبت به منتشرکننده این ارزها و غیر ملموس بودن آن‌ها است. افزون بر این‌ها، وجود نوسان قیمتی (متکی بودن ارزش رمزارزها به میزان عرضه و تقاضا) و همچنین مباحث مربوط به پشتوانه آن‌ها از دیگر مسائلی است که باور به این ماهیت را چالش‌پذیر ساخته است.

د- اوراق بهادار بودن ارزهای رمزنگاری شده

پاره‌ای از ویژگی‌های خاص همچون «دیجیتالی بودن»، «رمزنگاری»، «طبیعت-غیر متمرکز» و «وجود نوسانات قیمتی» در ارزهای رمزنگاری شده سبب گردیده است که برای این نوع ارزها ماهیتی مشابه به «اوراق بهادار» تصور شود. بازار ارزهای رمزنگاری شده اصولاً مبتنی بر عرضه و تقاضا است و به دلیل غیرمتمرکز بودن، چشم‌انداز کنترل یا مالکیت دولتی را از بین برده است و هیچ فرد یا نهادی نمی‌تواند از طریق تولید یا توقف تولید واحدهای ارزی، ارزش آن‌ها را دستکاری کند.^۳ بر همین اساس، از این ارزها به عنوان «اوراق بهادار» نام برده می‌شود چراکه ویژگی‌های اصلی اوراق بهادار را می‌توان در «قابلیت معامله ثانویه، نقد شوندگی بالا، معامله در بازارهای مالی، ریسک شمولی، وصف تجربیدی داشتن» دانست و بخش یا تمام این ویژگی‌ها را در ارزهای رمزنگاری شده می‌توان یافت. به همین دلیل است که برخی به باور سیکوریتیز^۴ بودن

1. Sifers, 1997, 1, 708

2. Carbonnier, 1988, 1, 527

3. Abu Bakar, 2018, 12

۴. Security؛ سیکوریتیز جمع سیکوریتی است و به معنای تضمین، امنیت، ایمنی، وثیقه و... است که در ایران به اوراق بهادار ترجمه شده است اما ترجمه دقیقی نیست و قابل ایراد است.

این ارزشها رفته‌اند چنان که «کمیسیون بورس و اوراق بهادار آمریکا» ابتدا ارزشهای رمزنگاری- شده را به عنوان اوراق بهادار شناخت و آنها را به عنوان یک وسیله سرمایه‌گذاری برای سوددهی به حساب آورد و در بیانیه‌ای عمومی نیز اعلام نمود که با تمام ارزشهای مبادله شده توسط یک پلتفرم به مانند اوراق بهادار رفتار می‌شود^۱.

شاید نتوان ماهیت واحدی را برای ارزشهای رمزنگاری شده انتخاب کرد چراکه این پدیده دارای ویژگی‌های چند وجهی است که برگزیدن ماهیت چندگانه برای آن صحیح‌تر است. آنچه در این مقام دارای اهمیت بوده و نیاز به واکاوی دقیق فقهی و حقوقی دارد، این موضوع است که هر ماهیتی برای رمزارزها از منظر اقتصادی در نظر گرفته شود، موضوع مالیت داشتن این پدیده جدید یکی از چالش‌های مهم آن است. بنابراین باید رمزارزها از جنبه مالیت و مبانی آن، مورد واکاوی دقیق قرار گیرد.

مالیت رمزارزها

برای تبیین مالیت رمزارزها لازم است ابتدا مفهوم مال را بررسی کرده و در یک تقسیم‌بندی کلی، اعتباری بودن یا انتزاعی بودن آن را تحلیل کرد.

۱. تعریف مال

مال را در لغت به معنای رغبت پیدا کردن به چیزی و رفتن به سمت آن معنا کرده‌اند (معلوف، بی‌تا، ص ۱۳۷۳). طریحی در مجمع البحرین بیان داشته است که مال را از آن جهت که از سویی به سوی دیگر میل پیدا می‌کند مال نام نهاده‌اند (طریحی، ۱۳۶۲، ج ۵، ص ۴۷۶). برخی از فقهای معاصر مال را این‌گونه تعریف کرده‌اند: «مال در لغت به معنای آن شیء است که انسان مالک گردیده است و در عرف از اشیائی انتزاع می‌گردد که دارای ویژگی‌های زیر باشند:

- نوع انسان به آن میل داشته باشد.
- قابلیت استفاده کردن از آن برای استفاده کردن در وقت نیاز را داشته باشد.
- انسان‌ها برای بدست آوردن آن با یکدیگر به رقابت می‌پردازند.
- برای بدست آوردن آن مال حاضر به پرداختن پول هستند.

این ویژگی‌ها، مال را در عرف ثابت کرد و اگر بخواهد مالیت شرعیه نیز دارا باشد لازم است شارع آن را تایید و منافع آن را نیز حلال کرده باشد. مال با این تعریف شامل منافع می‌شود و تخصیص به اعیان دلیل ندارد. لغت و عرف بر این تعمیم شاهد است و قول طریحی از باب تغلیب است» (خویی، بی‌تا، ج ۲، ص ۳).

برخی از معاصرین، این تعریف را پذیرفته و بیان داشته‌اند که در مالیت وجود بالفعل لازم نیست و اگر شیء در آینده هم بوجود بیاید -مثل کالاهای سفارشی- مالیت شامل آن می‌شود. در این دیدگاه مال شامل منفعت، عمل و حق می‌شود و می‌توان مال را به مال حقیقی مانند طلا و مال اعتباری مانند پول و نیز تلفیق بین این دو مانند جنبه پول بودن طلا تقسیم کرد. بر این اساس مال با اختلاف زمان و مکان تغییر می‌کند (هاشمی‌شاهرودی، ب، بی‌تا، ص ۴). مطابق بیان قائلین این تحلیل، مقصود از مالیت داشتن شیء، این است که بنا به نظر عرف و عقلاء در ازای آن شیء، مال پرداخت شود و عقلاً برای بدست آوردن آن با یکدیگر به رقابت بپردازند و نسبت به آن رغبت معاملی داشته باشند (موسویان و همکاران، ۱۳۹۳، ص ۸۹). این خصوصیات در چیزی وجود دارد که دارای شرایط زیر باشد:

۱. یک فائده قابل اعتنا و نفع نوعی در آن وجود داشته باشد که برای عرف قابل فهم و درک باشد؛ این فائده می‌تواند دائمی و یا موقت باشد و فرقی نمی‌کند که از این فائده همه مردم بهره‌مند گردند و یا گروه خاص. گاهی نیز به علت کم بودن این منفعت، مالیت از بین می‌رود.

۲. ندرت داشته باشد؛ اگر برای همه افراد در همه زمان‌ها فراوان باشد مثل آب دریا برای کسانی که در ساحل هستند، مالیت نخواهد داشت. (هاشمی‌شاهرودی، الف، بی‌تا، ص ۵۵۱) به عبارت دیگر به حدی زیاد نباشد که بدون کار و یا گرفتن از دیگران، در دسترس همه باشد. لذا هوا و آفتاب در عین حال که نیاز اساسی را تأمین می‌کنند و دارای منفعت هستند، مال نمی‌باشند. از این ویژگی در کتاب‌های فقهی به «عزّة الوجود» تعبیر می‌شود (حکیم، بی‌تا، ص ۳۲۵).

حضرت امام (ره) نیز در تعریف مال می‌فرمایند: «مال تنها، آن چیزی است که مورد رغبت عقلاء باشد و از سوی آنان تقاضا گردد به نحوی که حاضر به پرداخت عوض و قیمتی رد برابر آن باشند» (موسوی خمینی، ۱۴۱۵، ج ۱، ص ۲۰).

در کتاب فقه العقود آمده است که مراد از مالیت آن چیزی است که مردم برای بدست آوردن غیر حرام آن در مقابل عوض، رغبت نشان دهند. به نظر مصنف این کتاب، عدم رغبت مردم نسبت به یک شیء از دو چیز سرچشمه می گیرید: اول عدم منفعت و دیگری کثرت آن. همچنین اگر چیزی بالعرض قابلیت تعویض نداشته باشد باز مال محسوب می گردد (حائری، ۱۴۳۱ق، ج ۱، ص ۱۰۷).

برخی از پژوهشگران اهل سنت نیز مال را هر آنچه انسان بدست می آورد شامل عین و منفعت دانسته اند. در این دیدگاه آنچه قابلیت حیازت برای انسان ندارد مثل پرنده در هوا مال نیست (وهبه الزحیلی، ۲۰۱۰م، ج ۱۰، ص ۴۹).

حنفی ها برای مال ۲ شرط را بیان کرده اند:

۱. امکان حیازت داشته باشد که بر این اساس امور معنوی مثل علم و صحت مال نخواهد بود.

۲. امکان انتفاع داشته باشد بنابراین آنچه قابلیت انتفاع ندارد مثل لحم میته مال نیست. مالیت با تمول کل یا بعض انسان محقق می شود و اگر عده ای خاص آن را مال نداند از مالیت خارج نخواهد شد. بنابراین خمر مال است چون غیر مسلمین از آن منتفع می شوند (وهبه الزحیلی، ۲۰۱۰م، ج ۱۰، ص ۵۰).

این گروه تعریف مشهور که محقق خوبی هم بیان کرده است را دارای اشکالاتی دانسته اند که از جمله آن ها این است که ذخیره برای روز حاجت که در تعریف مال آمده غلط می باشد زیرا امثال سبزیجات و... را خارج می کند. و نیز این که انسان بدان میل داشته باشد دقیق نیست زیرا به دواى تلخ میل نیست ولی مال است (همان).

در بیان حقوق دانان، مال چیزی است که ارزش اقتصادی داشته و قابل تقویم به پول باشد؛ یعنی بتوان مورد دادوستد قرار گیرد (امامی، ۱۳۷۴، ج ۱، ص ۱۹). حقوق دانان تعریف دیگری نیز در رابطه با مال ارائه داده اند و آن این است: «مال به چیزی گفته می شود که دارای عناصر ذیل باشد:

الف- امکان اختصاص به شخص (اعم از حقیقی و حقوقی) را داشته باشد.

ب- قابل نقل و انتقال باشد.

ج- منفعت عقلایی داشته باشد.

د- در بینش حقوق دانان اسلامی منفعت حلال داشته باشد.

هـ - محکی باشد نه حاکی؛ یعنی اگر چیزی حاکی از واقعیتی باشد آن واقع مال است نه آن حاکی. به عنوان مثال: اوراق قرضه که حاکی از طلب است، آن طلب مصداق مال است نه اوراق قرضه» (طاهری، ۱۴۱۸ق، ج ۱، ص ۱۷۰).

۲. اعتباری یا انتزاعی بودن مفهوم مال

برخی از پژوهشگران معاصر بر این باورند که نمی‌توان مفهوم مالیت را یک مفهوم اعتباری دانست زیرا مال مفهومی انتزاعی است و اعتباری نیست. این مفهوم از متعلق ملکیت انتزاع می‌شود. ملکیت یک رابطه‌ای بین افراد است و یک متعلق در خارج دارد که به شرط داشتن دو شرط ندرت و رغبت، مال از آن انتزاع می‌شود.

ممکن است گاهی با اعتبار ایجاد شود اما در این موارد اعتبار باعث می‌شود که در طول آن رغبت ایجاد شود و رغبت به متعلق آن امر باعث می‌شود که مالیت را از آن انتزاع کنند. پس مالیت یک امر حقیقی انتزاعی است به شرط داشتن چند ویژگی از جمله رغبت، ندرت و اینکه بتواند متعلق ملک قرار گیرد بنابراین اگر چیزی متعلق ملک نباشد نمی‌تواند مال باشد. به همین دلیل است که حق نمی‌تواند مال محسوب شود زیرا حق در عرض مالکیت است و نمی‌تواند مالکیت بدان تعلق گیرد. حق بر امور واقعی قرار می‌گیرد یعنی حق خود نوعی سلطنت است مانند مالکیت اما خفیف‌تر. بنابراین نمی‌تواند مورد مالکیت باشد پس نمی‌توان از آن مال را انتزاع کرد.

از این روی، هر چیزی که بتواند متعلق برای مالکیت باشد اگر دو شرط را داشته باشد مال است. حق چون قسیم مال است نمی‌تواند مال باشد. در خمر و خنزیر هم در واقع با توجه به این که در جامعه متشرعین مرغوبیت ندارد، منشا انتزاع از بین رفته است و این باعث می‌شود که مال نباشد. نه اینکه مالیت اعتباری داشته باشد (درس خارج بیع هاشمی‌شاهرودی، جلسات ۶-۲).

معتقدان این نظر بعد از بیان شرایط ندرت و رغبت در مال، معتقدند که: «از این دو امر معلوم می‌شود که مالیت امری انتزاعی است و اعتباری وضعی صرف نمی‌باشد. مراد از مالیت مرغوبیت نوعی و مطلوبیت نوعی عرفی است. نتیجه این ندرت همراه با منفعت آن است که مردم به ازای آن مال پرداخت نموده و برای بدست آوردن آن تلاش می‌نمایند» (هاشمی‌شاهرودی، الف، بی‌تا، ص ۵۵۱). به عبارت دیگر منفعت مستقل از عین نیست و مالیت آن جدای از عین نیست (حائری، ۱۴۳۱ق، ج ۱، ص ۱۰۷).

در مقابل این نظر، گروه دیگری از پژوهشگران معتقد هستند که مال حقیقتی به غیر از اعتبار نداشته و سرچشمه ای به جز اعتبار عقلا ندارد. قیمت گذاری آن‌ها بر اشیاء خارجی بر اساس منافع استفاده شده از آن، میزان حاجت و انتفاع و نیز ثمرات مترتب بر آن است. بنابراین وقتی مالیت اشیاء به اعتبار منفعت آن است پس خود منافع باید مال باشد. مال اعتبار محض است که گاه صرف اعتبار است و برخی اوقات نیز این اعتبار بر اساس منفعت و حاجت و کم بودن آثار شیئی تحقق می‌یابد. در هر حال میل داشتن و یا نداشتن در مفهوم مال تأثیری ندارد (کاشف العطاء، ۱۴۲۲ق، ج ۱، ص ۳۱۶).

معتقدان این دیدگاه بعد از آن که مال را به آن چیزی که طبع انسان بدان میل داشته و امکان ذخیره آن در وقت حاجت وجود داشته باشد - اعم از منقول و یا غیر منقول - تعریف کرده است، بیان یادشده را تعریف عامیانه و شایسته کتاب‌های علمی نمی‌دانند. مطابق این نظر، مال چیزی جز اعتبار عقلا نیست. این اعتبار نیز نمی‌تواند گراف باشد. عقلا برای موجودات خارجی به اعتبار منافع حاصل از آن و حاجات خود و انتفاعی که از آن می‌برند، قیمت و مالیت قائل‌اند. زمانی که مالیت هر چیزی در نزد عقلا به اعتبار منفعت آن است پس خود منفعت شایستگی بیشتری برای مال بودن را دارا است. نتیجه آنکه مالیت امری اعتباری در اعیان خارجی و منافع آن‌ها است که ناشی از حاجت و اختلاف رغبت‌ها در آن می‌باشد. عقلا این مفهوم را بر کالاهای مورد نیاز که میل انسان بدان مختلف است، قرار داده‌اند و سپس این عنوان را توسعه داده و بر اوراق و مشابه آن‌ها اعم از فلزات و غیره وضع کردند.

بنابراین مال بر این اساس اعتبار محض است که گاهی به جعل محض و گاهی به علت منفعت و حاجت شدید بدان می‌باشد. در همه حالات میل داشتن یا نداشتن به شیئی نمی‌تواند در مالیت آن تأثیری داشته باشد. هرچند غالباً بین این دو امر رابطه است یعنی هر چه دارای مالیت باشد رغبت را نیز به همراه دارد، اما امکان تفکیک نیز بین این دو وجود دارد (همان).

از جمله نکاتی که معتقدان اعتباری بودن مالیت بر قول خود بیان کرده‌اند آن است که اگر مالیت، اعتباری نیست چگونه شارع آن را در برخی از موارد از اعتبار ساقط کرده است؟ گروه مخالف نیز در تقویت قول انتزاعی در پاسخ به این قول بیان داشته‌اند که در این موارد شارع سرچشمه مالیت را ساقط کرده است. شارع آنگاه که تمامی منافع را مانند خمر و خنزیر را حرام کرده است در نتیجه مرغوبیت از این موارد ساقط و مالیت به پیرو آن اسقاط شده است (هاشمی‌شاهرودی، الف، بی‌تا، ص ۵۵۱).

۳. ملاک اعتباری و انتزاعی بودن مال

با توضیحات بیان شده معلوم شد که ملاک اعتباری بودن، صرف اعتبار عقلا است که البته نه اعتبار گزاف بلکه بر اساس منفعت حاصله از اشیاء است. در انتزاعی نیز همان گونه که بیان شد این مفهوم منتزع از امر دارای منفعت در عالم خارج است. تفاوت بین این دو رأی، در وجود عین خارجی در مفهوم انتزاعی است در واقع معتقدان به انتزاعی بودن مفهوم مالیت، معتقدند که معتبر هر زمان که بخواهند نمی‌تواند برای یک شیء، مالیت را اعتبار کند بلکه مالیت مفهومی پسینی است که پس از وجود عین خارجی امکان تحقق دارد.

۴. تحلیل مالیت رمزارز

بر اساس آنچه بیان شد، روشن است که نظرات موجود در مورد مالیت اثر مستقیم بر تحلیل مالیت رمزارزها داشته و بنابراین نمی‌توان حکم کلی در مورد این مطلب بیان داشت. از همین روی، مطابق نظر کسانی که مالیت را متخذ از عین می‌دانند، نمی‌توان مالیت را به اموری که دارای عین خارجی نیست، تعمیم داد. بنابراین نظریه اعتباری یا انتزاعی بودن مال بطور مستقیم در مالیت رمزارزها اثرگذار است. در مطالب سابق بیان شد که دیدگاه اعتباری دانستن مال، آن را به صرف اعتبار عقلا محدود کرده و چیز دیگری را در آن شرط نمی‌داند. تنها نکته‌ای که در اعتباری بودن لازم است به آن توجه کرد این است که اعتبار باید بر اساس یک منفعت عقلانی در خارج تحقق یابد. اما مبتنی بر دیدگاه انتزاعی بودن، مالیت یک امر پسینی بوده و ابتدا لازم است چیزی در خارج وجود داشته باشد تا بتوان مالیت را از آن انتزاع کرد. بنابراین برای فهم دقیق مالیت باید مبنا را در مفهوم مال مشخص کرد و نیز بر اساس هر یک از نظرات، مالیت رمزارز را بررسی کرده تا بتوان نظر جامع و دقیق در این امر بیان کرد. مطابق آنچه بیان شد نمی‌توان عین بودن را برای مال شرط دانست و به جز طریحی که مطابق معنای بیان شده توسط او چنین معنایی برداشت می‌شود، بزرگان دیگر اشاره‌ای به این معنا نداشته و کلام طریحی را از باب تغلیب دانسته‌اند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که عینیت خارجی در تحقق مالیت تأثیری ندارد.

الف. تحلیل مالیت رمزارزها بر اساس انتزاعی بودن مال

همان‌طور که بیان شد طبق این دیدگاه، مفهوم مالیت مرحله پسینی و به تبع وجود عین خارجی است. حال بر طبق این نگاه، آیا رمزارزهایی که مبتنی بر یک عین خارجی نبوده و بدون

پشتوانه هستند، فاقد مالیت خواهند بود؟ و اگر رمزارزها را به عنوان عوض (ثمن) در معامله دانسته و معوض (مبیع) معامله در نظر گرفته نشود و به عبارت دیگر جنس آن تنها از جنس پول به حساب آید، بر این اساس مالکیت رمزارزها چگونه تحلیل می شود؟

بر خلاف تصور برخی نمی توان بیان داشت که بر اساس نظریه انتزاعی بودن مال، اموری که به صرف اعتبار عقلاء در خارج محقق می شوند، فاقد مالیت بوده و یا امکان انتزاع مالیت بر آنها وجود ندارد بلکه چه بسا بتوان مالیت را از متعلق امر اعتباری در خارج نیز انتزاع کرد همان گونه که در کلام برخی از پژوهشگران معاصر نیز بیان شد.

همانطور که پیشتر از نظر گذشت «مالیت ممکن است گاهی با اعتبار ایجاد شود اما در این موارد، اعتبار باعث می شود که در طول آن رغبت ایجاد شود و رغبت به متعلق آن امر باعث می شود که مالیت را از آن انتزاع نمایند».

در این صورت می توان نتیجه گرفت که اگر رمزارزها پشتوانه ای به جز اعتبار نداشته باشد، ممکن است بتوان از این اعتبار عقلایی که باعث ایجاد رغبتی در متعلق آن اعتبار در عالم خارج می شود، مالیت را انتزاع کرد. به عبارت دیگر رغبت بر متعلق آن امر اعتباری، موجب انتزاع مالیت از آن شی می شود.

آنچه بیان شد در مورد رمزارزهای بدون پشتوانه همانند بیت کوین است که تحقق عنوان مالیت در آنها محل تأمل صاحب نظران است. اما در مورد رمزارزهای دارای پشتوانه دلار، طلا و نفت و ...، انتزاع و تحقق عنوان مالیت برای آنها روشن تر است.

در مقام توضیح بیشتر باید عنوان نمود که رمزارزهای دارای پشتوانه که ارزش آنها تابع ارزش یک دارایی مشخص است را «استیبل کوین»^۱ می نامند. یکی از نمونه های مشهور استیبل کوین با پشتوانه دارایی، تتر گلد (XAUT) است که از سوی شرکت تتر عرضه شده و هر واحد تتر گلد برابر با یک اونس طلای لندن است. بنابراین با توجه به این که این نوع رمزارز دارای پشتوانه عینی طلا در عالم خارج است، مفهوم مالیت به اعتبار آن پشتوانه عینی انتزاع می شود.

ب. تحلیل مالیت رمزارزها بر اساس اعتباری بودن مال

اگر مطابق این دیدگاه، مالیت را امر اعتباری محض دانسته و امری انتزاعی در نظر گرفته نشود، اعتبار عقلاء تنها ملاک و شاخص برای ایجاد آن در خارج می باشد. البته این اعتبار

1. Stablecoins

همان گونه که بیان شد نمی‌تواند گزاف باشد بلکه بر اساس منفعت و رغبت عقلانی در خارج است. حال باید دید که آیا در رمزارزها این منفعت و رغبت عقلانی وجود دارد؟

در مقام بررسی رمزارزها را بر اساس پول یا کالا بودن و بر پایه مبنای اعتباری بودن مال، مطابق با مبنای قبلی، اگر رمزارز به عنوان کالا و معوض در معامله باشد، این رغبت و منفعت عقلانی وضوح بیشتری خواهد داشت و پیرو آن عقلاء جامعه برای آن رمزارز مالیت قائل خواهد شد. همچنین اگر رمزارزها به عنوان پول و عوض در معامله مورد تحلیل واقع شود، با توجه به نگاه عقلاء به رمزارزها و نیز با توجه به رغبت عمومی و منفعتی که عقلاء برای آن اعتبار کرده‌اند، می‌توان آن را دارای مالیت دانست. بنابراین طبق این دیدگاه، رمزارز بدون پشتوانه‌ای مثل بیت کوین با توجه به ندرت، اقبال و رغبت عمومی گسترده‌ای که در سطح بین‌المللی نسبت به آن وجود داشته و منافع عقلانی که برای آن تعریف می‌کنند، می‌توان عنوان مالیت را برای آن نیز اعتبار کرد.

بحث و نتیجه‌گیری

تبیین مفهوم مالیت می‌تواند در تحلیل مالیت رمزارزها مؤثر باشد. اگر عینیت خارجی در مالیت شرط باشد، در نگاه اول، به نظر می‌رسد که رمزارزهای بدون پشتوانه مالیت ندارد. اما طبیعی است که این نگاه با توجه به پژوهش‌های این مقاله، مورد قبول نخواهد بود.

به عبارت دیگر اگر مالیت امری انتزاعی در نظر گرفته شود، از آنجا که امر انتزاعی مرحله پسینی است، ممکن است مالیت رمزارزها با اشکالاتی روبرو شود زیرا بسیاری از رمزارزها دارای پشتوانه عینی نیستند. با توجه به بررسی‌های فقهی این مقاله، حتی بر مبنای انتزاعی بودن مال، نمی‌توان رمزارزها را فاقد مالیت دانست زیرا نخست برخی از رمزارزها دارای پشتوانه خارجی هستند و نمی‌توان در مورد مالیت نداشتن آن‌ها حکم کلی صادر کرد. از طرف دیگر نیز چنانچه رمزارزها بدون پشتوانه بوده و به عبارتی صرفاً اعتبار محض باشد، با توجه به نکات بیان شده در این پژوهش مبنی بر اینکه امر انتزاعی می‌تواند بر اساس و در طول یک امر اعتباری شکل گیرد، رمزارزها دارای مالیت خواهد بود.

اما اگر طبق دیدگاه دیگر، مالیت یک امر اعتباری در نظر گرفته شود، مساله مالیت رمزارزها روشن‌تر خواهد بود. زیرا هر آنچه که در عالم خارج دارای منفعت و ندرت باشد و عقلاء جامعه آن را تصدیق کنند، بنابر توضیحات بیان شده دارای مالیت اعتباری خواهد بود. رمزارزها نیز شامل رمزارزهای بدون پشتوانه و رمزارزهای با پشتوانه از این حکم خارج نخواهد بود.

References

- Abu Bakar, M. (2018), Shariah Analysis of Bitcoin, Cryptocurrency and Blockchain. Blossom Labs Inc, <https://blossomfinance.com/bitcoinworking-paper>. [April, 2019]
- Bloomberg.com, 19 March 2021.
- Board of the Bank of Lithuania, "Guidelines on Security Token Offering", (2019) Approved by Resolution No. 03-188.
- Carbonnier, Jean (1988), "Conclusions Generales du colloque" Droit et Monnaie"; Paris, Litec
- Department of the treasury financial crimes enforcement network, (March, 2013), Application of FinCEN's (Financial Crimes Enforcement Network) Regulations to Persons Administering, Exchanging, or Using Virtual Currencies,
- DNB, Position Paper by De Nederlandsche Bank. Roundtable Cryptocurrencies/ICO's, Payments & Market Infrastructures Payments Policy, (Jan, 2018), https://www.dnb.nl/en/binaries/TR17025%20Position%20paper%20Cryptocurrencies_tcm47-371493.pdf?2018032021 .[April, 2019]
- Emami, H, Civil Rights, Tehran, Islamia Bookstore, 1995, vol.4. (In Persian).
- Federal Council, (June, 2014), Federal Council Report on Virtual Currencies in Response to the Schwaab (13.3687) and Weibel (13.4070) Postulates.
- Guo, J. & Chow, A. (2008). Virtual Money Systems: a Phenomenal Analysis. In E-Commerce Technology and the Fifth IEEE Conference on Enterprise Computing.
- Haeri, K, Fiqh al-Aqud, 4th edition, 2009, Qom Majmaal al-Fikr al-Islami, (In Persian).
- Hakim, M, Nahj al-Faqaha, 22 Bahman Publications, (n d), (In Persian).
- Hashemi Shahrudi, M, (A), Discussions around Al-Aqd, first edition, Qom, al-Maqarez al-Fiqhi for Ayatollah al-Azmi al-Hashemi al-Shahrudi, (n d), (In Persian).
- Hashemi Shahrudi, M, (b), Al-Matur, first edition, Tehran, Adalat University, (n d), (In Persian).
- Hughes, Scott D, (2017) Cryptocurrency Regulations and Enforcement in the U.S, 45 W. St. U. L. Rev. 1, 2017
- Jayanti, Amritha, Belei, Bogdon, (2020), "Technology Factsheet Series: Blockchain, Harvard Kennedy School, Belfer Center for Science and International Affairs.
- Kashif al-Ghita, M, Tahrir al-Majlah, 2001, Qom, Al-Majjam al-Alami for the rapprochement of Islamic religions, (In Persian).
- Katouzian, Nasser (2019), property and ownership, 47th edition, Tehran, Mizan Legal Foundation, (In Persian).
- Khoei, A, Misbah al-Faqah, first edition, Qom, (n d), (In Persian).
- Korea Financial Intelligence Unit, (Jan, 2018), Guidelines for Anti-Money Laundering with Cryptocurrency
- Maalouf, L, al-Manjad fi al-Lagheh al-Arabiya al-Mawdazah, Beirut, Dar al-Mashrekh, (n d), (In Persian).
- Mousavi Khomeini, R, Kitab al-Ba'i, Al-Nashar al-Islami Foundation, 1994 A.H., fifth edition, vol.1, (In Persian).

- Mousaviyan, A; Mirzakhani, R; Kavand, M; Etisami, A.H, (2013), Jurisprudence and legal foundations of the intellectual property market, Stock Exchange Quarterly, No. 26, 7th issue, pages 75-107. (In Persian).
- Rajabi, A (2012), Legislation in different countries and proposals for Iran, studies of communications and new technologies of the Majlis, serial number 16042, (In Persian).
- Raskin, M. (2013). Meet the Bitcoin Millionaires. Bloomberg Businessweek. April, 10.
- Shelhar Sarmah, Simanta, (2018), "Understanding Blockchain Technology", Computer Science and Engineering, Vol. 8(2).
- Sifers, Randall (1997), "Regulating Electronic Money in Small-Value Payment Systems", Federal Communication Law Journal.
- Taheri, H, Civil Rights, Islamic Publications Office; Community of teachers, Qom, 1997 AH, vol.1, (In Persian).
- Tarihi, F, Majma Al-Baharin and Tahir Al-Nirain, 1983, Mortazavi, (In Persian).
- Wagner, Andrew. (2014), Digital vs. Virtual Currencies, <https://bitcoinmagazine.com/articles/digital-vs-virtual-currencies> 1408735507/. [April, 2019].
- Wahba Al-Zahili, Encyclopaedia of Islamic Jurisprudence and Contemporary Issues, 2010, Damascus, Dar al-Fikr, (In Persian).
- Zoghi, S; Abdulahi, A, (1401), acceptance of cryptocurrencies as a payment method or a new investment tool, Stock Exchange Quarterly, 15th year, number 57, pp. 1-20, (In Persian).